2. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 08.11.2025).

3. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text (дата звернення: 08.11.2025).

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» : Рішення Конституційного Суду України від 14 липня 2021 року № 1-р/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-21#Text (дата звернення: 08.11.2025).

**Спіріденков Олександр Сергійович**,
здобувач ступеня вищої освіти магістра Національної академії внутрішніх справ
*Науковий керівник*:
**Степанова Ганна Миколаївна**,
професор кафедри кримінальної юстиції навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

## ПРОФЕСІЙНЕ МОВЛЕННЯ ЮРИСТА: КУЛЬТУРА МОВИ ТА МОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

У сучасних умовах розвитку української правової системи питання культури професійного мовлення юриста набуває

особливої актуальності. Мова працівника правоохоронного органу – слідчого, прокурора, оперуповноваженого, патрульного чи експерта – є ключовим інструментом реалізації прав людини, забезпечення законності та фіксації доказової інформації. Від якості мовлення залежить точність правових рішень, ефективність службових дій, рівень довіри громадян до органів правопорядку та результативність кримінального провадження.

Професійне мовлення фахівця правоохоронної сфери має відповідати вимогам нормативності, логічності, структурованості та юридичної точності. У своїй статті «Мовна компетентність як складова професійної підготовки працівників поліції» С. Шутенко справедливо наголошує, що мовлення правоохоронця є не лише засобом передачі інформації, а й юридичною дією, оскільки кожне формулювання у процесуальному документі може мати правові наслідки. Вона доводить, що нечіткість, багатослів'я або термінологічна неправильність здатні спотворити зміст події, а відтак – негативно вплинути на оцінку доказів та прийняття рішень [4].

Важливі положення щодо культури мовлення містяться у праці І. Голопич та Д. Шутка «Культура мовлення правоохоронця» [2]. Автори підкреслюють, що професійна мова працівника правоохоронного органу повинна поєднувати юридичну точність та комунікативну доступність. Невдала стилістика або нечіткість у викладі може ускладнити спілкування з громадянами, посилити психологічну напругу та створити ризик конфлікту. Дослідники роблять висновок, що культура мовлення є однією з ключових професійних компетентностей правоохоронця, оскільки вона впливає як на якість документування, так і на ефективність комунікації.

Суттєвий внесок у дослідження проблематики зробила А. Скорофатова, яка у статті «Культура мовлення як показник рівня професійної комунікації правоохоронців…» аналізує типові мовні ризики в службових ситуаціях[3]. Авторка наголошує, що

мовлення працівника, який перебуває під впливом професійної деформації, часто стає різким, стереотипним, надто формалізованим. Це призводить до втрати комунікативної ефективності та може негативно вплинути на хід слідчих (розшукових) дій або контакт із населенням. Її висновки підтверджують важливість психологічної та етичної складової мовної компетентності, що виходить за межі простої грамотності.

Важливі напрацювання щодо культури фахового мовлення юристів представлені у дослідженні Л. Барановської та С. Циганія [1]. Автори доводять, що мовна культура є елементом професійно-правового спілкування, який визначає рівень логічності мислення, сформованість правової свідомості та здатність до аргументованого пояснення позиції. Вони підкреслюють, що культура мови – це передусім культура професійного мислення, а мовні огріхи нерідко є симптомом недостатньої правничої підготовки.

Водночас усі перелічені автори сходяться в тому, що головними проблемами мовлення правоохоронців залишаються надмірне використання канцеляризмів, шаблонність формулювань, нечіткість синтаксичних конструкцій, а також недостатня структурованість процесуальних документів. Нерідко у документах трапляються узагальнені фрази типу «вжито відповідних заходів», «встановлено факт правопорушення», «співробітниками було здійснено перевірку», які не несуть конкретного змісту та ускладнюють аналіз інформації.

Разом із тим у професійній діяльності правоохоронців доволі часто простежується тенденція до використання стереотипних формулювань і мовних штампів, що знижує інформативність та юридичну якість документа. Подібна шаблонність ускладнює чітке розуміння змісту службових матеріалів і може створювати ризики під час їх подальшої оцінки в межах провадження. Крім того, недостатня культура мовлення нерідко супроводжується емоційною невиваженістю або недоречністю у висловлюваннях,

що особливо небезпечно у комунікації з потерпілими, неповнолітніми, свідками чи особами, які перебувають у психологічно напруженому стані.

Дослідники одностайно підкреслюють, що якісне підвищення мовної компетентності працівників правоохоронних органів можливе лише за умови цілеспрямованого та систематичного навчання. Йдеться насамперед про викладання юридичної риторики, професійно орієнтованих мовних технік, правил підготовки процесуальних матеріалів і засад комунікативної деескалації та етичної взаємодії. Водночас важливу роль відіграють тренінги, які формують уміння точно застосовувати терміни та логічно структурувати текст.

Отже, підвищення мовної компетентності працівників правоохоронних органів повинно розглядатися як стратегічний напрям професіоналізації правоохоронної діяльності в Україні. Розвинена культура мовлення сприятиме підвищенню якості документування, зміцненню довіри громадян до системи правопорядку, мінімізації комунікативних і процесуальних ризиків та в цілому – ефективнішому забезпеченню верховенства права. Формування сучасної мовленнєвої компетентності є не лише освітнім завданням, а й елементом інституційного розвитку, що визначає рівень цивілізованості держави та якість її взаємодії з суспільством.

**Список використаних джерел**

1. Барановська Л. В., Циганій С. О. Культура мови як складова культури професійно-правового спілкування працівників юридичної галузі. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*. 2015. № 6. С. 23–25. DOI: 10.18372/2411-264X.6.10182.

2. Голопич І. М., Шутко Д. О. Культура мовлення правоохоронця: навч. посіб. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018. 64 с. URL:

https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d77444f6-189b-4d59-b968-69eb99e8f9ac/content.

3. Скорофатова А. Культура мовлення як показник рівня професійної комунікації правоохоронців та основні форми професійної деформації особистості правоохоронця на мовленнєвому рівні. *GO: журнал гуманітарних досліджень*. 2023. № 5. URL: https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/go/article/view/2337.

4. Шутенко С. В. Мовна компетентність як складова професійної підготовки працівників поліції : навч.-метод. матеріали. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2019. 34 с. URL: https://elar.navs.edu.ua/bitstreams/bf298bad-6785-4418-b49d-1fad22997cae/download.

**Статіва Вероніка Іванівна**,
**Романчук Софія Миколаївна**,
здобувачки ступеня вищої освіти бакалавра Національного університету «Києво-Могилянська академія»
*Науковий керівник*:
**Доценко Олена Леонідівна**,
доцент кафедри української мови Національного університету «Києво-Могилянська академія», кандидат філологічних наук, доцент

## ВЕРБАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початку повномасштабного вторгнення українська мова стала не просто способом спілкування – вона перетворилася на справжню зброю національної безпеки, стійкості та ідентичності. Кожне слово, сказане в публічному просторі, має стратегічне